

Nahka- ja jalkineosasto.

Nahkajalkineiden valmistus- ja laatuohjeet.

Kansanhuoltoministeriön kenkätehtaitten valmistettaviksi määräämät varsinaiset nahkajalkineet:

Jalkineiden valmistukseen varaa kansanhuoltoministeriö päällis-, pohja- ja vuorinahat sekä eräitä muita tarvikkeita ja on tarvikkeiden käytössä ja valmistuksessa noudatettava ohjeissa olevia määräyksiä sekä muutoin yleisesti hyväksyttyjä työtapoja ja menetelmiä. Kaikissa jalkineissa on lestien oltava tilavia ja yleiseen käyttöön tarkoitettuihin jalkineisiin sopivia. Päälliset on leikattava kuhunkin laatuun määrätystä nahasta. Nahkavuoreiksi saa käyttää kuhunkin laatuun määrättyä nahkaa, vuorikankaana vain tarkoitukseen luovutettua 67 % tai täyspuuvillaista vuorikangasta. Kaikissa kengissä on käytettävä nahkaisia rengastusvahvikkeita. Päällisten ompelulankoina on saappaissa ja yleiskengissä käytettävä kaikissa tärkeimmissä ompeleissa pellavalankaa sekä muissa kengissä — paitsi pellavalankaa — vastaavia puuvilla-, silkki- tai nylonlankoja. Pohjauslankoina on käytettävä parhaita pellava- t. m. lankoja. Reunos- samoin kuin welthihnana on kaikissa käytettävä nahkaa. Weltanturoidessa on vuori pingottava erikseen pinkopohjaan, joko kumiliimalla tai nauleilla kiinnittäen. Kaikki nahkasat pinkopohjat on koron kohdalla vahvistettava lenkkipahvista tehdyllä lapulla. Vahvikekankaan tulee olla vähintään 67 % puuvillaista kangasta. *Koroissa ei saa käyttää pahvia eikä nahkapahvia*, nastilappuina on käytettävä kumikorkolappuja, tiiviistä pohjanahasta tai — mikäli järempänä ei toisin mainita — vähintään 5 mm paksusta kumilevystä leikattuja tai sitten kumikuorttilappuja nahka- tai tekonahkatäytteellä. Kengännauhojen tulee olla puuvillaisia tai 67 % puuvillavaltaisia.

Jäljempänä käytetyt lyhennykset merkitsevät:

pona = pohjanahkaa,
tena = tekonahkaa,
napi = nahkapahvia.

Sekä päällis- että pohjaosien paksuusmääräykset tarkoittavat sallittuja minimipaksuusmittoja.

A-luokan jalkineet.

A-luokan jalkineet on valmistettava joka suhteessa kaikkein korkeimpia vaatimuksia vastaavaksi. Mitään korvikeluontoisia tarvikkeita samoin kuin toisarvoisia valmistustapoja ei näissä kengissä saa käyttää. Takajäykkeet on leikattava pohjanahasta. Kärkikovikkeet on pantava kovitetusta huovasta tai -kankaasta. Kaarre on lujitettava riittävän tukevalla puujäykisteellä tai teräsrousella vahvistetulla pahvijäykisteellä. Puujäykiste riittää sinänsä kokoihin 28—40, mutta 41—47:sen tasoittimena ja vahvisteena tulee olla 1.5 mm lenkkipahvi. Saappaissa tulee olla joko 3 mm nahka tai lenkkipahvi, vahvistettuna vähint. 10 mm levyisellä teräsrousella. Päkiän täytteeksi on käytettävä korkkimassaa, tervahuopaa tai muuta vastaavanarvoista täyteainetta. Reunos-, läpineulotut ja yleiskengät on pohjitettava sekä kaikki kumianturat välipohjiin asennettava kumiliimaa käyttäen. Korkojen välilaput on leikattava pohjanahasta tai eräissä laaduissa tarkoitukseen hyväksytystä tekonahasta.

Eri jalkinelaaadut:

Yleiskengät.

Nämä on leikattava yleisesti käytettyjä leikkauskaavoja noudattaen. Iltti on teh-

tävä puoliväliin saakka umpinaiseksi ja on kengät, varren yläosaa lukuunottamatta, varustettava nahkavuorilla. Varren suuhun on vahvikkeeksi ommeltava joko nahkainen tai kestävä tekstiilinen leikattu tai kudottu nauha. Neulomalla pohjattavissa yleiskengissä on käytettävä jonkun verran paksumpia pohjauslankoja kuin muissa käyttöjalkineissa, ollen erikoisesti kumianturaisissa puolalangana oltava riittävän vahvaa, jottei se uppoaisi antura-aineen sisään. Welt- ja welt-pikisaumapohjauksilla tehtävissä kengissä on päällinen ensin ommeltava välipohjaan ja sitten antura kiinnitettävä ompelemalla päällisen ja välipohjan lävitse weltreunosta käyttäen. Naulamalla tehtävät yleiskengät pohjataan samalla tavoin kuin maa- ja metsätaloussaappaat, joiden työohjeet jätetään.

Varren korkeus takaa mitattuna n:o 42 = 11.5 sm, n:o 38 = 10.5 sm ja n:o 31 = 10 sm.

Päällisnahka: paksuus numeroissa 41—47 = 1.9 mm, n:ot 34—40 = 1.7 mm ja n:o 28—33 = 1.5 mm.

Vuorinahka: joko naudan tai hevosenvuodista valmistettu pinnallinen nahka tai tiivis, hyvin hiottu vähintään 1.0 mm paksuinen kromihaljas.

Antura: reunos-, reunospikisauma-, welt-reunos-, weltpikisauma- ja pinkowelpohjaustavoissa n:ot 41—47 = 4 mm paksuinen pona, muotti- tai 5 mm levykumista meistetty kumiantura, n:ot 28—40 muotti- tai 4 mm levykumista meistetty kumiantura.

Välipohja: pona-anturaisissa lyhyt ja kumianturaisissa täysipitkä pona tai tiivis ponahaljas, jonka paksuus on:

	n:o 28—33,	n:o 34—40,	n:o 41—47
Reunos- ja pikisau-			
maisissa	2.0	2.2	2.5 mm
Weltanturoiduissa			
kaikissa laaduissa	2.2	2.5	3.0 „

Pinnallisessa nahassa paksuus 0.2 mm ohempi. Reunuskengissä hyväksytään ulkolainen 2.2 mm paksuinen tena tai tarkoitukseen hyväksytty halkaisematon kotimainen tena.

Pinkopohja: reunos-, reunospikisauma- ja weltpikisaumapohjaustavoissa kangasvahvisteinen, numeroissa 41—47 = 2.8 mm ja muissa 2.3 mm paksuinen pona. Welt- ja pinkowelpohjaustavoissa kaikissa suuruuksissa 2 mm paksu pona tai tiivis pona-

haljas kuin myös napilla vahvistettuna 1.5 mm pona tai tiivis yhtenäinen ponahaljas.

Reunoshihna: reunos- ja reunospikisaumapohjauksissa n:ot 41—47 13×2.5 mm ja n:ot 28—40 = 12×2 mm. Welt-, weltpikisauma- ja pinkowelpohjauksissa n:ot 41—47 = 8×1.5 mm ja muissa numeroissa 7×1.5 mm.

Miesten varsi- ja puolikengät n:o 39—47.

Nämä valmistetaan yksinomaan reunos-pohjauksella tarkoitukseen sopivasta nautikasnahasta käyttäen puolikengissä lehtipäällis- tai korvasleikkausta sekä varsikengissä lisäksi kokopäällis (portikka) leikkausta. Puolikengät varustetaan takaosastaan nahkavuorilla, varsikenkiin pannaan vain liukunahka nahasta. Nahkavuorina käytetään naudan- tai hevosenvuorinahkaa. Varsikengissä ommellaan varren suu „pussiin” erillisen nahka- tai tekstiilinauhan välityksellä. Varren yläosa varustetaan koukuilla. Puolikengissä on varren suu päällisnahana osalta päärmättävä (viikattava).

Varren korkeus varsikengissä n:o 42 = 12 sm, puolikengissä 7 sm.

Antura: 4 mm pona, 4.5 mm levykumista meistetty tai muottikumiantura.

Välipohja: ainoastaan kumianturaisiin, samoin kuin miesten yleiskengissä mutta 0.2 mm ohuimmat.

Pinkopohja: kankaalla vahvistettu 2.5 mm pona.

Reunoshihna: 13×2.5 mm.

Naisten puolikengät n:o 34—42.

Nämä leikataan sopivan paksuisista nautikas- tai hevosenvuorinahasta hihna- tai nauhakengiksi ollen kevyissä läpineulotuissa ja liimatuissa myös avokenkämalli sallittu. Pohjaustavat: reunos, raskas läpineulottu, kevyt läpineulottu ja liimattu. Kevyissä läpineulotuissa ja liimatuissa kengissä on käytettävä suoraa, nahalla päällystettyä puukorkoa, muissa nahkakorkoa. Kengät varustetaan takaosastaan nahkavuorilla, johon saa käyttää lammasvuorinahkaa.

Antura: reunospohjaustavoissa 3.5 mm pona, 4 mm levykumista meistetty tai muottikumipohja, läpineulottu ja liimattu 3 mm pona. Raskaan läpineulotun antura vahvistetaan päkiän ympäri ponaääröksellä kumiliimaa käyttäen.

Välipohja: ainoastaan kumianturaisiin samoin kuin naisten yleiskengissä, mutta 0.2 mm ohuimmat.

Pinkopohja: reunospohjauksessa kankaalla vahvistettu 2.3 mm pona, muissa 2.0 mm pona, ponahaljas tai napilla vahvistettu 1.5 mm pona tai ponahaljas. Läpinähtävissä pannaan pinkopohjan lihapuoli lehtiä vastaan.

Reunoshihna: 12×1.8 mm.

Nuorison reunoskengät n:o 31—40.

Näissä valmistetaan poikakengät n:o 31—40 sekä varsi- että puolikenkinä, tyttöjen kengät n:o 31—36 vain puolikenkinä. Poikain varsi- ja puolikengät tehdään nauha-kenkinä lehtipäällis- tai korvaskaavalla, kärkilapulla tai ilman kärkilappua. Tyttöjen kengissä on myös hihnamalli sallittu. Muutoin valmistetaan poikain kengät samoin kuin vastaavat miesten kengät ja tyttöjen samoin kuin vastaavat naisten kengät. Sekä poikain että tyttöjen kengät valmistetaan tilavalla, matalakorkoisella lestillä. Varsikengissä on varren korkeus n:o 36 = 10.5 sm, puolikengissä n:o 33 = 6.2 sm ja n:o 36 = 6.5 sm.

Anturat: 3.5 mm pona, 4 mm levykumista meistetty tai muottikumiantura. Kumianturat on vahvistettava joko 1.8 mm pona tai ponahaljas-välipohjalla, tai ulkolaisella tai kotimaisella halkaisemattomalla 2 mm tena-välipohjalla.

Pinkopohja: kankaalla vahvistettu 2.3 mm paksu pona.

Reunoshihna: 12×1.8 mm.

Maa- ja metsätaloussaappaat.

Saappaita valmistetaan sekä miehille että naisille ja pohjataan ne pilkiten. Päällisnahkana käytetään miesten väh. 2.2 mm ja naisten väh. 2.0 mm kromirasvanahkaa tai vastaavaa parkkirasvanahkaa, ollen varsiin käytettävän nahan vahvuus ohuimmasta kohdasta:

miesten saappaissa krominahasta 1.1 mm ja parkkinahasta 1.2 mm,
naisten saappaissa krominahasta 1.0 mm ja parkkinahasta 1.1 mm.

Päälliset on leikattava nahkojen keskikohdista. Varret tehdään kokolevyisinä; kaksiosaisia varsia ei leikata. Päälliset va-

rustetaan pinnallisella naudan tai hevosenvuodista valmistetulla nahkavuorilla ja varsisaumamat liukunahalla. Varren suut on varustettava erillisellä suureunanahalla tai on ne pallistettava, ottaen tällöin huomioon, että varret pallistettuina jäävät määrätyn korkuiseksi.

Saappaiden mitat luettuna valmiista saappaista ovat:

	Miesten n:o 42	Naisten n:o 38
Varren korkeus koron kul- masta	33 sm	27 sm
varren suun ympäryys ...	40 „	37 „

Saappaiden päälliset ja liukunahat ommellaan 30-numeroisella ja takajäykkeet 16-numeroisella pellavalangalla sekä varren suu tarpeeksi vahvalla puuvillalangalla. Tereellä tiivistetty takasauma ommellaan pohjanneulomalangalla n:o 7.

Miesten saappaat valmistetaan sotilassaapaslestillä ja naisten saappaat tilavalla lestillä, johon sopii 25—30 mm korkea korko.

Anturat leikataan yksinomaan nahasta ja tulee anturan paksuus miesten saappaissa olla 4.5 mm. Jos anturan paksuus alittaa tämän mitan, on saapas heti uutena puolianturoitava. Tällöin on kummankin anturan oltava 3.5 mm. Pinkopohjan paksuus tulee olla 3 mm. Miesten saappaat äärrösetään kauttaaltaan ja on äärrökset leikattava tiiviistä 2.5 mm paksuisesta pohjana-hasta 23 mm levyisinä.

Naisten saappaat jätetään vastaavasti puolianturoimatta, jos täysanturan paksuus täyttää 4 mm. Muutoin saapas puolianturoidaan, ollen anturoiden paksuudet tällöin 3 mm. Naisten saappaissa pannaan äärrös vain päkiälle.

Täysanturat kiinnitetään päkiän ja kantion osalta kahdella sekä kaarteella kolmella pilkerivillä. Puolianturoitavassa kiinnitetään pitkä antura päkiöltä vain yhdellä pilkerivillä ja tulee tämän päälle puoliantura kahdella pilkerivillä kiinnitettynä, ollen tällöin tarkattava, etteivät pilkerivit tule päällekkäin. Anturoiden kiinnitys on kaarteella ja kärjissä vahvistettava kier-teillä.

Yksityiskohtien suhteen noudatetaan saappaiden valmistuksessa sotilassaappaiden valmistuksessa aikaisemmin (tammik. 1947) annettuja ohjeita.

Samoin kuin saappaat anturoidaan myös pilkiten pohjattavat yleiskengät ja on niissä käytettävä vastaavia anturaleikepak-

suuksia. Miesten saappaiden määräyksiä käytetään yleiskengissä n:ot 41—47 sekä naisten saappaiden yleiskengissä n:ot 28—40.

B-luokan jalkineet.

Tähän luokkaan sisältyvät varsinaisiin valmistusohjelmiin kuuluvina vain

lasten weltekengät n:ot 22—30.

Nämä leikataan ohuista nautikas- tai hevosvuohikasnahoista joko varsi tai puolikenkinä lehtipäällis- tai korvasleikkausta käyttäen takalapullisina tai ilman. Lestinä on käytettävä tilavaa, lapsen jalan muotoista lestiä.

Antura: pona 3 mm.

Takajäyke: pona tai tarkoitukseen hyväksytty tena.

Sisäpohja: napi.

Nastilappu: pona tai 4 mm levykumlilappu.

Weltreunos: 6×1.5 mm.

C-luokan jalkineet.

Tähän luokkaan kuuluvina esiintyvät valmistusohjelmissä vain

miesten ja nuorison nahkasannikkaat n:ot 28—47.

Nämä valmistetaan tavallisen puolikenkin mallisina, mutta ilman vuoria, paitsi kärjessä, johon tulee kärkekovikeyvuori pinnallisesta nahasta. Sannikkaiden takakappaleiden yläreuna on ohuemmissa vahvistettava ohuella nahkakaistaleella ja pak-

summissa ja ryhdikkäämmissä kestäväällä ompeleella. Nahasta leikatut takajäykkeet on ommeltava kiinni kahdella ompeleella. Jäykkeiden päiden tulee kengän suuruudesta riippuen ulottua 1—3 sm koronkulmien ohitse kaarteelle. Sannikkaat leikataan suhteellisen vahvasta päällisnahasta ja pohjataan ne weltpohjausmenetelmää käyttäen. Lestin on oltava tilava ja mieluimmin lähellä yleiskenkätyyppiä. Sannikkaat voidaan valmistaa joko sisäpohjallisina tai ilman sisäpohjaa, jolloin jälkimäisessä tapauksessa antura on ommeltava kiinni myös takaosan ympäri. Korkojen välilappuina saa käyttää korkotekonahkaa.

Antura: miesten numeroissa 4.5 mm ja muissa 4 mm levykumista meistetty tai muottikumipohja.

Välipohja: pona tai tenaa koosta riippuen paksuus 2—2.5 mm.

Sisäpohja: sikäli kun sitä käytetään — napia.

Weltreunos: miesten numeroissa 8×1.5 muissa 7×1.5 mm.

Edellämainitut, varsinaisiin valmistusohjelmiin kuuluvat nahkajalkineet on ehdottomasti tehtävä tässä annettuja ohjeita ja määräyksiä noudattaen. Mikäli näistä määräyksistä katsotaan syytä tai toisesta olevan välttämätöntä poiketa tai mikäli halutaan valmistaa tässä mainituista poikkeavia jalkinelaatuja, on siihen haettava kirjallisesti lupa Kansanhuoltoministeriön Nahka- ja Jalkineosastolta.

Näillä määräyksillä kumotaan kaikki vastaavat, aikaisemmin annetut työohjeet ja on uusia valmistus- ja laatuohjeita noudatettava 15. 4. 1947 lähtien.

Helsingissä 26 päivänä maaliskuuta 1947.

Osastopäällikkö **Reino Laaksonen.**

Toimistopäällikkö *O. S. Lehtonen.*